

भक्तपुर नगरपालिका

स्थानीय पाठ्यक्रम

२०७५

खपको पहिचान

आधारभूत शिक्षा (कक्षा १)

प्रस्तुतकर्ता

स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदल :

योगेन्द्रमान बिजुक्छे

सिद्धिरत्न शाक्य

उद्धव सुजखु

रोशनराज तुइतुई

राजेन्द्रप्रसाद श्रेष्ठ

प्रकाशक :

भक्तपुर नगरपालिका
नगर कार्यपालिका
भक्तपुर

© सर्वाधिकार प्रकाशकमा निहित

पहिलो संस्करण : वि.सं. २०७५ बैशाख
मुद्रण प्रति :

भूमिका

नेपाल एक बहुभाषिक, बहुसांस्कृतिक, बहुजातीय र बहुधार्मिक तथा भौगोलिक विविधतायुक्त देश हो। विश्वका विभिन्न देश र स्थान विशेषका यस्ता विविधताहरू स्थानीय ज्ञान, सीप, भाषा, परम्परा र संस्कृतिसँग अन्योन्याश्रित सम्बन्ध हुन्छन्। यी रैथाने ज्ञान, सीप, परम्परा र संस्कृति एक दिनमा प्राप्त भएका अवश्य होइनन्। मानव सभ्यता विकासका हजारौं वर्षको क्रममा हासिल गरेका यी ज्ञान र सीप कुनै एक देश विशेषका मात्र नभई सम्पूर्ण मानव जातिकै सम्पत्ति मानिन्छन्। तर सोह्रौं सत्रौं शताब्दीदेखि पश्चिमा मुलुकहरूबाट ल्याटिन अमेरिकी, एशिया र अफ्रिकी देशहरूलाई उपनिवेश बनाउने क्रम थालिएसँगै स्थानीय ज्ञान, सीप र संस्कृति मास्ने काम पनि शुरू भयो। औद्योगिक क्रान्ति, उत्तर विश्वयुद्धकाल र बिसौं शताब्दीको उत्तरार्द्धसँगै शुरू भएको भूमण्डलीकरणको प्रभावमा बेपर्वाहसँग गरिएका आधुनिकीकरण र शहरीकरणले स्थानीय ज्ञान र सीप थप ओभेलेमा पर्न गयो।

तर आज विश्वका विभिन्न विश्वविद्यालयमा कार्यरत उत्तर औपनिवेशिक विद्वत वर्गले यस्ता स्थानीय ज्ञान र सीपको महत्वको बारेमा खोज अनुसन्धान गरी यसको संरक्षण र प्रवर्धनको बारेमा बहस चलाउन थालेका छन्। साथै संयुक्त राष्ट्रसङ्घ तथा युनेस्कोको तत्वावधानमा स्थानीय ज्ञान र सीपहरूको संरक्षण र विकासको लागि विभिन्न अभिसन्धि र महासन्धिहरूको निर्माण भएका छन्। आज यस्ता स्थानीय वा रैथाने ज्ञान, सीप, परम्परा र संस्कृतिलाई कुनै देश विशेषको भन्दा पनि विश्वकै सम्पदाको रूपमा अङ्गीकार गर्न थालिएको छ। हाम्रो देशको सन्दर्भमा पनि यस्ता रैथाने ज्ञान, सीप र परम्पराको संरक्षण र प्रवर्धन गरी नयाँ पुस्तालाई हस्तान्तरण गर्नु स्थानीय, प्रान्तीय र सङ्घीय तीनै तहका राज्यको समेत दायित्व हुनआएको छ।

यही पृष्ठभूमिमा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणको सैद्धान्तिक आधार तयार भएको देखिन्छ। साथै, शैक्षिक विकेन्द्रिकरणको अवधारणा तथा विविधतायुक्त देशमा केन्द्रीय तहमा निर्माण गरिने पाठ्यक्रमले स्थानीय ज्ञान, सीप, विशेषता र आवश्यकतालाई समेत प्रतिनिधित्व र सम्बोधन गर्न नसकिने भएकोले स्थानीय पाठ्यक्रमको निर्माण स्थानीय ज्ञान, सीप र स्रोतहरूको आधारमै निर्माण गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ। समाजको समुचित र सन्तुलित विकासको लागि स्थानीय आवश्यकता तथा रूचिको उचित सम्बोधन गर्न स्थानीय पाठ्यक्रमले सहयोग गर्न सक्दछ। स्थानीय आवश्यकता र चाहनालाई समेटेर स्थानीय सरोकारवालाहरूको प्रत्यक्ष संलग्नतामा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने गरिन्छ। नेपालको विद्यालय शिक्षाको सुधार गर्न ल्याइएको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूपमा शैक्षिक क्षेत्रमा देखिएका स्थानीय मुद्दा र चुनौतीलाई समाधान गर्न स्थानीय आवश्यकतामा आधारित शिक्षालाई विशेष जोड दिइएको छ। जसको उद्देश्य पूरा गर्नको लागि स्थानीय सरोकारवालाहरू जस्तै बुद्धिजीवी, शिक्षक, शिक्षाविद्, समाजसेवी, अभिभावक आदिको प्रत्यक्ष संलग्नतामा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी पठनपाठन गरिन्छ।

स्थानीय निकाय सञ्चालन ऐन २०७४ ले माध्यमिक शिक्षा व्यवस्थापनको जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई दिएअनुसार यहाँको स्थानीय आवश्यकतालाई ध्यानमा राखेर सम्भवतः नेपालमा नै पहिलो पटक स्थानीय तहबाट स्थानीय पाठ्यक्रमको निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन भक्तपुर नगरपालिकाले पहल गर्‍यो। यसको लागि भक्तपुर नगरपालिकाले २०७४ माघ २३ गते योगन्द्रमान बिजुक्छेको संयोजकत्वमा प्रा. सिद्धिरेत्न शाक्य, उद्धव सुजखु, रोशनराज तुइतुई तथा राजेन्द्रप्रसाद श्रेष्ठ सम्मिलित पाँच सदस्यीय स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदल गठन गरी सो कार्यदललाई कक्षा १ र ६ को लागि स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी वैशाख महिनाको पहिलो हप्ता भित्र बुझाउने गरी जिम्मेवारी सुम्पियो। कार्यदलद्वारा जिम्मेवारीलाई आत्मसात गरी पाठ्यक्रम निर्माण गर्दा अपनाउनुपर्ने कुराहरूप्रति सजग भई काम अगाडि बढाइयो। पाठ्यक्रम निर्माणको क्रममा भक्तपुर नगरका विभिन्न विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरू, शिक्षकहरू तथा अभिभावकहरू र स्थानीय विज्ञहरूसँग छुट्टाछुट्टै कार्यशालाहरू तथा परामर्श बैठकहरूको आयोजना गरियो। साथै, लिखित सुझावको आह्वान गरी सुझावहरू पनि सङ्कलन गरी पाठ्यक्रममा समावेश गर्न सकिने विषयवस्तुहरू पहिचान गरियो। पछिल्लो चरणमा कार्यदलको चरणबद्ध र घनीभूत छलफल र कार्यशालाले पाठ्यक्रमको मस्यौदा तयार गरी पेश गरिएको छ।

यस पाठ्यक्रमको कार्यान्वयन पक्ष अझ महत्वपूर्ण रहेको छ। यसको लागि सबै पक्षको सामुहिक प्रयास र प्रतिबद्धताको जति आवश्यक हुन्छ, यसको अपनत्वको ग्रहण पनि उतिकै खाँचो हुन्छ। पर्याप्त समयभावको कारणले यस मस्यौदालाई परिष्कृत गर्न सकिने ठाउँ अझै पनि बाँकी रहेको कार्यदलले महसुस गरेको छ। अर्को संस्करणको लागि सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूबाट रचनात्मक सुझावको अपेक्षा पनि गरिएको छ।

स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदल
भक्तपुर नगरपालिका
२०७५

नगर प्रमुखको भनाइ

भक्तपुर सांस्कृतिक रूपले अत्यन्त धनी नगर हो । “पूर्खाले सिर्जेको सम्पत्ति, हाम्रो कला र संस्कृति” नारा दिएर नगरपालिकाले यहाँको भाषा, कला-संस्कृति र सम्पदाहरूको संरक्षण गर्दै आएको छ । विद्यालयमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूलाई कला-संस्कृति र सम्पदाहरूको महत्वबारे जानकारी दिन सकेमा ती वस्तुहरूको संरक्षण गर्न ठूलो योगदान पुग्ने हाम्रो विश्वास छ । विश्वव्यापीकरणको नाउँमा मौलिक सीप, प्रविधि, इतिहासलाई गौण बनाउँदै लगिरहेको स्थितिलाई ध्यानमा राखेर भक्तपुर नगरपालिकाले शैक्षिक वर्ष २०७५ देखि स्थानीय पाठ्यक्रम लागू गर्ने निर्णय गरेको हो ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ लागू भएपछि कक्षा १ देखि १२ सम्मको शिक्षाको जिम्मेवारी पनि स्थानीय तहमा आएको छ । ऐनमा भएको व्यवस्थाबमोजिम स्थानीय पाठ्यक्रम लागू गर्न २०७४ माघ २३ गते बसेको भक्तपुर नगरपालिकाको बोर्ड बैठकले योगेन्द्रमान बिजुक्छेको संयोजकत्वमा ५ सदस्यीय स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदल गठन गर्‍यो । कार्यदलले २०७५ वैशाख २ गते कक्षा १ र कक्षा ६ को पाठ्यक्रमको मस्यौदा भक्तपुर नगरपालिकामा बुझायो । निर्धारित समयमा आफ्नो जिम्मेवारी पूरा गरी पाठ्यक्रम हस्तान्तरण गर्ने कार्यदलका संयोजक योगेन्द्रमान बिजुक्छे, सदस्यहरू सिद्धिरत्न शाक्य, उद्धव सुजखु, राजेन्द्र श्रेष्ठ र रोशनराज तुइतुइलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छौं ।

कार्यदलले भक्तपुरको इतिहास, भूगोल, जातजाति, संस्कृति, कला-सम्पदाहरू, सीप र प्रविधि, उपचार विधि, स्थानीय खेल र पर्यटनलगायत विविध ११ वटा विषयमा केन्द्रित भई तयार गरेको पाठ्यक्रम अत्यन्त उपयोगी हुने हाम्रो विश्वास छ । स्थानीय पाठ्यक्रम यही शैक्षिक सत्रदेखि भक्तपुर नगरपालिकाभित्रका सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरूमा लागू गरिनेछ ।

भक्तपुरलाई ज्ञान-विज्ञानको केन्द्र बनाउने उद्देश्यले नगरपालिकाले शैक्षिक क्षेत्रमा विभिन्न गतिविधिहरू गर्दै आएको छ । स्थानीय पाठ्यक्रम बनाई लागू गर्ने कार्य भक्तपुर नगरपालिकाको अर्को पाइला हो । तत्काल पाठ्यपुस्तक बनाई वितरण गर्न सम्भव नभएको हुँदा शिक्षकहरूले पाठ्यक्रम कै आधारमा विद्यार्थीहरूलाई पढाउनु पर्नेछ । त्यसको निम्ति आवश्यक सहयोग नगरपालिकाले गर्नेछ ।

पाठ्यक्रम बनाई लागू गर्ने यो हाम्रो पहिलो अनुभव हो । यसमा भएका कमी कमजोरीहरूलाई सच्याएर आगामी दिनहरूमा अगाडि बढने विश्वास दिलाउन चाहन्छौं । धन्यवाद ।

सुनिल प्रजापति
प्रमुख
भक्तपुर नगरपालिका

कृतज्ञता

यस पाठ्यक्रम निर्माणको क्रममा विद्यालयका प्रधानाध्याकहरू, शिक्षकहरू, अभिभावकहरू, स्वतन्त्र बुद्धिजीवीहरू, समाजसेवीहरू, सेवानिवृत्त शिक्षक समाज, विषयविज्ञहरू तथा अन्य व्यक्तित्वहरूले कार्यदललाई आवश्यक सल्लाह सुझाव र मार्गनिर्देशन गर्नुभएको छ । ख्वप(भक्तपुर)को इतिहास, राजनीति, साहित्य, कला र सम्पदा तथा संस्कृतिबारे आदरणीय श्री नारायणमान विजुक्छेंज्यूले कार्यदललाई विभिन्न तथ्यहरूबारे अवगत गराउनुभयो । विषयवस्तुहरूलाई पाठ्यक्रमको खाका प्रदान गर्न सहज बनाउनको लागि विषयविज्ञको रूपमा प्राविधिक सल्लाह र सुझाव दिनुहुने प्रा. पृथुचरण बैद्य, प्रा.डा. विद्यानाथ कोइराला, प्रा.डा.गणेशबहादुर सिंह, डा.लक्ष्मण ज्ञवाली, स.प्रा. विश्वमोहन जोशी, पाठ्यक्रम विकास केन्द्रका निर्देशक कृष्णप्रसाद काप्री, उप-निर्देशक खुबीराम अधिकारी, आयुर्वेद विज्ञानका ज्ञाता सप्तमान बैद्य, नेपालभाषा विज्ञ विमल ताम्राकारप्रति यस कार्यदल कृतज्ञता व्यक्त गर्दछ । अन्तमा कार्यदललाई सहयोग गर्ने भक्तपुर नगरपालिकाका कर्मचारीहरू, कार्यदलको कार्य सम्पादन गर्न आफ्नो कार्यालय र त्यहाँको फोटोकपी, प्रिन्टरजस्ता उपकरणहरू प्रयोग गर्न सहयोग गर्ने शारदा मा.वि, जेन्युइन स्कूल तथा अन्य प्रत्यक्ष र परोक्ष रूपमा सहयोग गर्ने सम्पूर्ण महानुभावहरूप्रति कार्यदल आभार व्यक्त गर्दछ । यस कार्यदलले आगामी दिनहरूमा पनि उहाँहरूको सहयोग र सद्भाव पाउने अपेक्षा गर्दछ ।

स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदल
भक्तपुर नगरपालिका
२०७५

विषय सूची

विषयक्षेत्र	पृष्ठ सङ्ख्या
स्थानिय पाठ्यक्रम परिचय	१
साधारण उद्देश्य	१
कक्षा १ पाठ्यक्रम परिचय	२
कक्षागत उद्देश्य	२
ख्वपको पहिचान	३
क्षेत्र १ ख्वप देय्को चिनारी	३
क्षेत्र २ ख्वपको इतिहास	५
क्षेत्र ३ स्थानीय विभिन्न जातजाति, व्यक्तित्व र जनसङ्ख्या	६
क्षेत्र ४ स्थानीय विविध संस्कृति	७
क्षेत्र ५ प्रचलित स्थानीय संस्कारहरू	९
क्षेत्र ६ स्थानीय बोलीचाली र लिपि	१०
क्षेत्र ७ स्थानीय कला र सम्पदाहरू	११
क्षेत्र ८ स्थानीय व्यवसाय, सीप र प्रविधि	१२
क्षेत्र ९ स्थानीय उपचार विधि	१३
क्षेत्र १० स्थानीय खेल	१४
क्षेत्र ११ स्थानीय पर्यटन	१५
निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन सम्बन्धी अभिलेख प्रक्रिया	१६
निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन अभिलेख फाराम	१७
विद्यार्थी प्रगति विवरण	१७
अनुसूची १	१८
अनुसूची २	१९
अनुसूची ३	२१
ख्वपको नक्शा	२२

स्थानीय पाठ्यक्रम

पाठ्यक्रम शीर्षक : ख्वपको पहिचान
 पाठ्यक्रमको प्रकृति : सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक
 तह : आधारभूत शिक्षा तह

पूर्णाङ्क : १००
 उत्तीर्णाङ्क :
 प्रतिहप्ता पाठघण्टी : ४
 जम्मा पाठघण्टी : १२८

पाठ्यक्रम परिचय

स्थानीय सरोकारवालाको आवश्यकता, चाहना र स्थानीय महानुभावहरूको राय सुभाब अनुसार स्थानीय विषय वस्तुहरू समावेश गरी स्थानीय पाठ्यक्रमको निर्माण गरिएको छ। यस पाठ्यक्रमबाट भक्तपुर नगरका कक्षा १ देखि ८ सम्मका विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो पुस्तौंदेखि बस्दै आएको स्थानको विभिन्न पक्षहरूको ज्ञान, सीप र धारणा दिने हिसाबले “**ख्वपको पहिचान**” नामकरण गरी तयार पारिएको छ। ख्वपको पहिचान पूर्ण रूपमा हुन सकोस भन्ने लक्ष्य लिई यस अन्तर्गत एकाइका विभिन्न क्षेत्रहरू: ख्वपको नामकरण र भू-बनौट, ख्वपको इतिहास, स्थानीय विभिन्न जातजाति, व्यक्तित्व र जनसङ्ख्या, स्थानीय विविध संस्कृति, प्रचलित स्थानीय संस्कारहरू, स्थानीय बोलीचाली र लिपि, स्थानीय कला र सम्पदा, स्थानीय व्यवसाय, सीप र प्रविधि र पर्यटन समावेश गरी स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको छ। प्रत्येक क्षेत्रमा समावेश गरीएका पाठ शीर्षकहरूलाई कक्षा १ बाट कक्षा ८ सम्म आठ शैक्षिक वर्षभित्र शिक्षण सिकाई गराई आफ्नो स्थानमा रहेको विविध पक्षहरूको राम्रो पहिचान गराउने प्रयास गरिएको छ। यसमा परम्परागत शिक्षण विधि भन्दा बालकेन्द्रित शिक्षण सिकाई क्रियाकलापमा जोड दिई सैद्धान्तिक पक्षमा भन्दा व्यावहारिक पक्षलाई बढी जोड दिने प्रयास गरिएको छ।

साधारण उद्देश्य

यस पाठ्यक्रममा उल्लिखित सबै क्षेत्रहरूको शिक्षण सिकाई पछि विद्यार्थीहरूमा निम्नलिखित कुराहरू(स्थानीय पक्षहरू)मा सक्षम हुनेछन् :

- १) ख्वपको नामकरण र भू-बनौटबारे व्याख्या गर्न ।
- २) ख्वपको इतिहासको वर्णन गर्न ।
- ३) स्थानीय विभिन्न जातजाति, व्यक्तित्व र जनसङ्ख्या प्रस्तुत गर्न ।
- ४) स्थानीय प्रचलित विविध संस्कृतिको वर्णन गर्न ।
- ५) प्रचलित स्थानीय संस्कारहरूको महत्व बताउन ।
- ६) प्रचलित विभिन्न स्थानीय बोलीचाली प्रयोग गर्न र प्रचलित लिपि र रञ्जना लिपि चिन्न
- ७) स्थानीय कला र सम्पदा पहिचान गर्न ।
- ८) स्थानीय व्यवसाय, सीप र प्रविधिको पहिचान गर्न ।
- ९) स्थानीय परम्परागत उपचार विधि प्रयोगमा ल्याउन ।
- १०) परम्परागत स्थानीय खेलहरू खेल्न ।
- ११) पर्यटन व्यवसायलाई विकास गर्न आवश्यक आधारहरू तयार गर्न ।

शीर्षक : ख्वपको पहिचान

पाठ्यक्रमको प्रकृति : सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक

कक्षा : एक

पूर्णाङ्क : १००

प्रतिहप्ता पाठघण्टी : ४

जम्मा पाठ घण्टी : १२८

परिचय

प्रस्तुत पाठ्यक्रम आधारभूत तह (कक्षा १-८) मा कक्षा १ को लागि तयार गरिएको स्थानीय पाठ्यक्रम हो । यसमा राष्ट्रिय पाठ्यक्रमले नसमेटिएका स्थानीय विषयवस्तुहरू उल्लेख गरिएको छ । यस पाठ्यक्रममा रहेका विषयवस्तुहरूले भक्तपुर नगरको पहिचान तथा यहाँको कलासंस्कृतिको जानकारीको साथसाथै स्थानीय स्तरका विभिन्न पक्षहरूको ज्ञान सीप र धारणाको विकास गराई आफू भक्तपुर नगरभित्र रहेकोमा गर्व भएको महसुस गराउँछ ।

यस पाठ्यक्रममा आफू बसेको स्थानको नाम, ख्वपमा उब्जनी हुने तरकारी, अन्नबाली र फलफूलहरू, ख्वपका छ जना शहीदहरू, यहाँका प्रमुख मन्दिरहरू, नेवार जातिका विभिन्न थरहरू, ख्वपका चार विशिष्ट व्यक्तित्वहरू, ख्वपवासीले मनाउने नखः र जात्राहरू, स्थानीय प्रचलित संस्कारहरू, स्थानीय बोलीचाली गन्ती तथा शारीरिक अङ्गहरूको नेवारी नाम तथा प्रचलित लिपि समेटिएका छन् । त्यसैगरी स्थानीय कला सम्पदा, स्थानीय सीप व्यवसाय तथा प्रविधि, भान्छाजन्य जडीबुटीहरू, स्थानीय बालगीत सहितका खेलहरू र स्थानीय पर्यटन जस्ता विषयवस्तुहरू उल्लेख गरिएको छ । यस पाठ्यक्रमको मुख्य विशेषताहरूमा शैद्धान्तिकभन्दा व्यावहारिक पक्षलाई जोड दिइएको छ । यसले आधुनिक विधि, बालकेन्द्रित शिक्षण क्रियाकलापलाई आत्मसात गरिएको छ भने विषयवस्तुभन्दा अवधारणालाई जोड दिएको छ ।

कक्षागत उद्देश्यहरू

कक्षा एकको अध्ययन पूरा गरेपछि ख्वपको पहिचान विषयमा विद्यार्थीहरू निम्नलिखित कार्य गर्न सक्षम हुनेछन् :

- १ आफू जन्मेको ठाउँ, जिल्ला, नगर, वडा र टोलको नाम बताउन ।
- २ ख्वपमा उब्जनी हुने तरकारी, अन्नबाली र फलफूलहरूको नाम बताउन ।
- ३ ख्वपका छ जना शहीदहरू र चार विशिष्ट व्यक्तित्वहरूको नाम बताउन र चिन्न ।
- ४ ख्वपका प्रमुख मन्दिरहरूको नाम बताउन ।
- ५ ख्वपका पाइने विभिन्न जातजातिहरूको थरहरूको सूची तयार गर्न ।
- ६ ख्वपवासीले मनाउने मुख्य चाडपर्वहरूको सूची तयार गर्न ।
- ७ ख्वपमा प्रचलित स्थानीय संस्कारहरूको परिचय दिन ।
- ८ स्थानीय बोलीचालीका शब्दहरू र वाक्यहरू प्रयोग गर्न ।
- ९ स्थानीय बाजागाजा र नाचहरूको नाम बताउन ।
- १० स्थानीय औजारहरू चिन्न र माटोबाट विभिन्न सामानहरू बनाउन ।
- ११ भान्छामा प्रयोग हुने मसलाजन्य जडीबुटीहरूको सूची तयार गर्न ।
- १२ स्थानीय रूपमा खेलिने बालगीत सहितका खेलहरू खेल्न ।
- १३ पर्यटकको परिचय बताउन ।

भक्तपुर नगरपालिका स्थानीय पाठ्यक्रम, २०७५

विषय: खपको पहिचान

कक्षा: १

क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी/विशिष्ट उद्देश्य	विस्तृतीकरण (सिकाइ उपलब्धी र विषयवस्तु)	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	सम्भावित शैक्षिक सामग्रीहरू	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्यभार
१. खपको चिनारी	१. आफू बसिरहेको ठाउँको नाम बताउन आफ्नो जन्मस्थल, वडा, जिल्ला र नगरको नाम बताउन ।	- खपको विभिन्न ठाउँहरूको नाम जस्तै: जेंला, सुकुलढोका, इनाचो, मंगलाछे, नासमना, भावाचो - आफू बस्दै आएको नगरको नाम - आफ्नो वडाको नाम	◆ तपाईं कहाँ बस्नुहुन्छ भनेर सबैलाई पालैपालो सोध्ने र आफ्नो उत्तरलाई सेतोपाटीमा टिप्पै जाने । ◆ खप नगरधन्तर्गत पर्ने १० वडाहरू छुट्याइएको नक्सा देखाई उनीहरूको वडाहरू देखाई दिने र चिन्न लगाउने । ◆ खपको नक्सा देखाई आफू वसेको ठाउँ देखाउन लगाउने । ◆ आफू बस्दै आएको नगरको नाम खप नगर भनी भन्ने, चिन्न र लेख्न लगाउने । ◆ विद्यालय वरपरको ठाउँहरू घुमाउन लाने (Field visit) ◆ खपको विभिन्न ठाउँको भिडियो क्लिप्स देखाई छलफल गर्ने । ◆ समूहमा छलफल गराउने ।	Video Clips, चार नगरमा विभाजित खपको नक्सा, १० वडामा विभाजित खप नगरको नक्सा	<ul style="list-style-type: none"> Video clips देखाएर विभिन्न ठाउँहरूको नाम सोध्ने । जस्तै: यो कुन ठाउँ हो ? तपाईं बस्ने ठाउँको नाम के हो ? कक्षामा गरिएको क्रियाकलापको आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने 	६
	२. खपमा उब्जनी हुने कुनै पाँच तरकारीहरूको नाम बताउन ।	- खपमा उब्जनी हुने तरकारीहरू जस्तै: रायोको साग, काउली, आलु, बन्दा, लसुन, च्याउ, प्याज, फर्सी, कर्कलो	◆ विद्यार्थीहरूलाई आफूले खाने तरकारीहरूको नाम भन्ने लगाउने । ◆ प्रत्येक विद्यार्थीले भनेको तरकारीको नाम सेतोपाटीमा टिप्ने । ◆ विद्यार्थीहरूलाई बजारमा देखेका तरकारीहरूको नाम पनि भन्ने लगाउने । ◆ नजिकैको तरकारी बजारमा लगेर खपमा पाइने र अरु ठाउँबाट ल्याउनु पर्ने तरकारीहरू देखाउने । ◆ विद्यार्थीहरूलाई आफूले खाने तरकारीको एक टुक्रा विद्यालयमा ल्याउन भन्ने र छलफल गर्ने ।	वास्तविक तरकारीहरू, तरकारीका फोटोहरू	<ul style="list-style-type: none"> तपाईंले घरमा खाने तरकारीहरूको सूची तयार गर्नुहोस् । तरकारीको पात कपीमा टाँस्न लगाउने र नाम लेख्न लगाउने । 	३

	<p>३. खपमा उब्जनी हुने अन्नबालीको नाम बताउन ।</p>	<p>- खपमा उब्जनी हुने अन्नबालीहरू जस्तै: धान, गहुँ, मकै, जौ, कोदो</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ तपाईंले आज बिहान के के खानुभयो भनी सबै विद्यार्थीसँग सोच्ने । ◆ हामीले खाने भात र रोटी कुन अन्नबाट आउँछ भनी सोच्ने । ◆ हामीले खाने भात, धानबाट र रोटी गहुँबाट आउँछ भनी बताउने । ◆ आफ्नो घरमा भएका केही अन्नहरू लिएर आउन भन्ने । ◆ विद्यार्थीहरूले लिएर आएका अन्नहरू देखाएर कक्षामा छलफल गराउने । ◆ नजिकैको बजार वा खेतबारीमा लगी अवलोकन गर्न लगाउने । 	<p>धान, मकै, गहुँ, जौ, कोदो वा चित्रहरू</p>	<p>खपमा उब्जनी हुने अन्नबालीहरूको नाम भन्नुहोस् ।</p> <p>घरमा भएका अन्नहरूको नमुना एल्वम बनाउन दिने ।</p>	<p>३</p>
	<p>४. खपमा उब्जनी हुने फलफूलहरूको नाम बताउन ।</p>	<p>- खपमा उब्जनी हुने फलफूलहरू जस्तै: अम्बा, भोगटे, हलुवाबिंद</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ विद्यार्थीहरूलाई आफूले खाएका फलफूलको नाम भन्न लगाउने । ◆ विद्यार्थीले भनेका फलफूलको नाम सेतोपातीमा टिप्ने । ◆ ती फलफूलमध्ये खपमा नै उत्पादन हुने फलफूल भन्न लगाउने । ◆ खपमा उब्जनी हुने फलफूल देखाएर छलफल गर्ने । ◆ सम्भव भए फलफूल बजारमा लगेर खपमा उब्जनी हुने र अरु ठाउँबाट आयात गर्ने फलफूल छुट्याउन लगाउने । ◆ खपमा उत्पादन हुने फलफूलहरूको चित्र कोर्न लगाउने । 	<p>अम्बा, भोगटे, सुन्तला, स्याउ, हलुवाबिंद</p>	<p>खपमा उब्जनी हुने फलफूलको नाम भन्नुहोस् ।</p>	<p>४</p>

क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी/ विशिष्ट उद्देश्य	विस्तृतीकरण (सिकाइ उपलब्धी र विषयवस्तु)	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	सम्भावित शैक्षिक सामग्रीहरू	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्यभार
२. खपको इतिहास	५. खपका छ जना शहीदहरूको नाम बताउन र चिन्न ।	- खपका छ जना शहीदहरूको नाम : राजकुमार सुवाल, हरिकृष्ण भुजु, कृष्णराम दुवाल, निर्मलकुमार शाक्य, महेश श्रेष्ठ, पुष्परत्न शाक्य	<ul style="list-style-type: none"> ◆ देशको हितको लागि आफ्नो ज्यान दिने व्यक्ति नै शहीद हो भनी बताउने । ◆ खपबाट शहीद हुने व्यक्तिहरूको फोटो देखाएर नाम बताउने । ◆ शहीद पार्कमा लगि खपको शहीदको बारे बताउने । ◆ शहीदको नाम र ठेगाना बताउने । ◆ शहीदको तस्वीर बनाउन दिने । 	शहीदका फोटोहरू शहीदका परिचयात्मक पुस्तिका	<ul style="list-style-type: none"> ☞ खपबाट शहीद हुने छ जना व्यक्तिहरूको नाम भन्नुहोस् । ☞ शहीदको फोटो एल्वममा टाँस्नुहोस् । 	८
	६. खपका प्रमुख मन्दिरहरूको नाम बताउन	- खपको प्रमुख मन्दिरहरूको नाम जस्तै: पाँचतल्ले मन्दिर, भैरवनाथको मन्दिर,	<ul style="list-style-type: none"> ◆ तपाईंको घर वरपर कुन मन्दिर छ ? भनी प्रश्न सोधी विद्यार्थीले भनेका मन्दिरहरूको नाम सेतोपाटीमा टिप्ने र छलफल गर्ने । ◆ विद्यालय नजिकको धार्मिक स्थलमा भ्रमण गराउने र छलफल गर्ने । ◆ भक्तपुरको डकुमेन्ट्री देखाई छलफल गर्ने । ◆ पाँचतल्ले मन्दिर र भैरवनाथको मन्दिर देखाई वर्णन गर्ने । 	फोटोहरू भक्तपुरको डकुमेन्ट्री	<ul style="list-style-type: none"> ☞ अवलोकन गरी पृष्ठपोषण दिने । ☞ खपको प्रमुख धार्मिक स्थलको नाम भन्नुहोस् । ☞ खपका मन्दिरहरूको एउटा एल्वम बनाउनुहोस् । 	५

क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी/विशिष्ट उद्देश्य	विस्तृतीकरण (सिकाइ उपलब्धी र विषयवस्तु)	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	सम्भावित शैक्षिक सामग्रीहरू	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्यभार
३. स्थानीय विभिन्न जातजाति, व्यक्तित्व र जनसङ्ख्या	७. खपमा पाइने विभिन्न जातजाति (थर)को सूची तयार पार्न ।	- खपमा पाइने विभिन्न जातजातिहरू जस्तै: सुवाल, दुवाल, प्रजापति, बाइजु, मानन्धर, प्रधान, न्हिसुतु, शाक्य, कोजु, जोशी, श्रेष्ठ, तुइतुइ, छुस्याबाग, कपाली, आदि ।	<ul style="list-style-type: none"> तपाईंको थर के हो ? तपाईंको साथीको थर के हो ? भनी सोध्ने । कक्षामा भएको थरहरूको सूची तयार गर्न लगाउने । समूह विभाजन गरी खपमा पाइने विभिन्न १० जाति (थर) को सूची बनाउन लगाउने । विद्यार्थीको घर वरपर पाइने कुनै पाँच जाति (थर)हरू टिपेर ल्याउन लगाउने । आफ्नो परिचय दिने तरिका सिकाउन शिक्षकले आफ्नो नाम, जात(थर), वडा नं., टोलको नाम समेत बोर्डमा लेखी परिचय दिने शैली प्रदर्शन गर्ने । प्रत्येक बालबालिकालाई आ-आफ्नो परिचय दिन लगाउने । आ-आफ्नो परिचय कपीमा लेख्न लगाउने । 	फ्लास कार्ड (शब्द पट्टी)	<ul style="list-style-type: none"> खपमा पाइने कुनै पाँच थरहरूको नाम बताउनुहोस् । 	६
	८. खपका विशिष्ट व्यक्तित्वहरूको नाम बताउन र चिन्न	- खपका विशिष्ट व्यक्तित्वहरूको नाम बताउन र चिन्न जस्तै: जगतसुन्दर मल्ल, नारायणमान विजुक्छे, तेजेश्वरबाबु र्वंगा, पृथुचरण बैद्य	<ul style="list-style-type: none"> तपाईंलाई सबैभन्दा बढी कुन व्यक्ति मनपर्छ, र किन ? तपाईंको घर वरपर बस्ने सबैले मनपराउने, सबैलाई सहयोग गर्ने व्यक्तिको नाम भन्नुहोस् । विद्यार्थीले भनेका नामहरू मनपर्नुको कारणबारे छलफल गर्ने । देश र समाजको लागि योगदान दिने व्यक्ति नै विशिष्ट हुने कुरा बताउने । खपका विशिष्ट व्यक्तित्वहरूबारे परिचय दिने । खपमा विशिष्ट व्यक्तित्वहरूको फोटो देखाएर उहाँहरू विशिष्ट व्यक्ति हुनुको कारण बताउने । सम्भव भए व्यक्तिसँग भेट्न जाने (साक्षात्कार कार्यक्रम गर्ने) 	खपका विशिष्ट व्यक्तित्वहरूको फोटोहरू	<ul style="list-style-type: none"> फोटो हेरी खपका विशिष्ट व्यक्तित्वहरूचिन्नुहोस् । विशिष्ट व्यक्तित्वहरूको फोटो टाँसी एल्बम बनाउनु होस् । 	६

क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी/ विशिष्ट उद्देश्य	विस्तृतीकरण (सिकाइ उपलब्धी र विषयवस्तु)	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	सम्भावित शैक्षिक सामग्रीहरू	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्यभार
४. स्थानीय विविध संस्कृति	९. खपवासीले मनाउने नखः (चाडपर्व) र जात्राहरूको सूची तयार गर्न ।	- खपवासीले मनाउने नखः (चाडपर्वहरू) र जात्राहरूको नाम जस्तै: विस्का: जात्रा, बौया खःस्वयुग, मांया खःस्वयुग, बुद्ध जयन्ती	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय विविध चाडपर्वहरूको सूची बनाई ती चाडपर्वमा गरीने क्रियाकलापहरूको बारेमा चित्र देखाई अन्तरक्रिया गर्ने । सम्भव भए स्थानीय विविध जात्राहरूको समयमा अवलोकन गराउने । डकुमेन्ट्री देखाएर नखः र जात्राको बारे छलफल गर्ने । वा स्थानीय चाडपर्व एवं जात्राका फोटोहरू देखाई छलफल गर्ने । 	चाडपर्वका चित्रहरू, स्थानीय जात्राका फोटोहरू, video	<ul style="list-style-type: none"> खपवासीले मनाउने प्रमुख नखः र जात्राहरू के के हुन् ? विभिन्न जात्रा तथा चाडपर्वको फोटोहरू खोजेर कपीमा टाँसी शिक्षकलाई देखाउनुहोस् । 	४
	१०. विस्का: जात्राको छोटो परिचय दिन	- विस्का: जात्रा र यसको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> सबैलाई विस्का: जात्राको आ-आफ्नो अनुभव सुनाउन लगाउने । विस्का: जात्रामा के के जात्राहरू देख्नुभयो ? कुन कुन देवीदेवताको पूजा गरेको देख्नुभयो ? , घर मा केके खानाहरू खानुभयो ? जस्ता प्रश्नहरूगरी विद्यार्थीहरूलाई बोल्न प्रेरित गर्ने । विस्का: जात्रा को पौराणिक किंवदन्ती सुनाउने । विस्का: जात्राको छोटो परिचय दिने डकुमेन्ट्री देखाएर विस्का: जात्राबारे थप छलफल गर्ने । विस्का: जात्राको फोटोहरू देखाएर समूहमा छलफल गराउने । भैलखः र ल्योसिद्यःको चित्र कोर्न लगाउने । 	फोटो, डकुमेन्ट्री भैलखः, नकिंजु खःचा, योसिद्यः, तथा खानपिनका फोटोहरू	<ul style="list-style-type: none"> विस्का: जात्रासँग सम्बन्धित तपाईंले देखेको कुनै एउटा वस्तुको चित्र कोर्नु होस् । अनुभव व्यक्त गरेको आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने । 	५

<p>११. बौया ख्वःस्वयगु (पितासम्मान) र माया ख्वःस्वयगु (मातासम्मान)को छोटो परिचय दिन ।</p>	<p>- बौया ख्वः स्वयगु र माया ख्वः स्वयगुको परिचय</p>	<p>बौया ख्वः स्वयगु र माया ख्वः स्वयगुको परिचय दिई यसको महत्वबारे बताउने । तपाईंको घरमा कसले कसलाई मुख हेरेको देख्नुभयो ? चार पाँच जनासँग सोध्ने । मुख हेर्ने जाँदा के कस्तो वस्तुहरू लिएर जाने चलन छ ? भनी सोध्ने । उत्तरहरू बोर्डमा टिप्पै जाने । आमाबुवाले हामीलाई गरेको माया, पालनपोषण, स्याहारसुसारको कारण मुख हेर्ने चलन चलेको बताउने । बौया ख्वः स्वयगु र माया ख्वः स्वयगुको भिडियो वा फोटो देखाई छलफल गर्ने । सम्भव भएसम्म विद्यालयमा नै अभिभावकलाई बोलाई बौया ख्वःस्वयगु र माया ख्वः स्वयगु कार्यक्रम गर्ने । बुवाआमा र छोराछोरीको भूमिका गर्न दिई अभिनय विधिबाट पनि सिकाउने । आ-आफ्नो बुवा र आमाको चित्र कोर्न लगाउने ।</p>	<p>फोटो र भिडियोहरू</p>	<p>बौया ख्वः स्वयगु र माया ख्वः स्वयगु चाड हामी किन मनाउँछौ ?</p>	<p>६</p>
<p>१२. बुद्ध जयन्तीको छोटो परिचय दिन ।</p>	<p>- बुद्ध जयन्तीको परिचय</p>	<p>लुम्बिनीको फोटो देखाई बुद्धको जन्मस्थलको चर्चा गर्ने । बुद्धको फोटो देखाई बुद्धबारे परिचय दिने । बुद्धजयन्ती मनाउनुको कारण स्पष्ट पार्ने । बुद्धको कथा सुनाउने । बुद्धको भिडियो देखाउने । विहार, गुम्बा, चौक, बही र चैत्यको अवलोकन भ्रमण गराउने । बुद्धको चित्र बनाउन लगाउने ।</p>	<p>भिडियो, लुम्बिनी, विहार चैत्य, गुम्बा, बहीको फोटोहरू, बुद्धको फोटो</p>	<p>बुद्धजयन्तीको छोटो परिचय दिनुहोस् । ख्वपमा कति वटा विहार, चौक, बही, छन् ? परिवारसँग सोधेर जवाफ दिनुहोस् ।</p>	<p>५</p>

क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी/विशिष्ट उद्देश्य	विस्तृतीकरण (सिकाइ उपलब्धी र विषयवस्तु)	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	सम्भावित शैक्षिक सामग्रीहरू	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्यभार
५. प्रचलित स्थानीय संस्कारहरू	१३. कयता वियगु (ब्रतबन्ध)को छोटा परिचय दिन ।	- कयता वियगुको छोटा परिचय	<ul style="list-style-type: none"> तपाईंहरूमध्ये क-कसलाई कयता वियगु(ब्रतबन्ध) गरि सक्यो ? कयता वियगु भनेको के हो ? जस्ता प्रश्न गर्ने कयता वियगुमा गर्ने कार्यहरूबारे छलफल गर्ने । आफ्नो घरमा वा छरछिमेकमा कसैको कयता वियगु कार्यक्रमको फोटो लिएर आउन भन्ने र छलफल गर्ने । 	फोटोहरू	<ul style="list-style-type: none"> कयता वियगु (ब्रतबन्ध) बारे छोटा वयान गर्नुहोस् । 	४
	१४. चुडाकर्ममा गरीने मुख्य मुख्य क्रियाकलाप बताउन । १५. चुडाकर्म पछि मात्र शाक्य भन्न सुहाउने बताउन ।	- चुडाकर्ममा गरीने मुख्य मुख्य कार्यहरू	<ul style="list-style-type: none"> चुडाकर्मको सामान्य पक्षहरू बताउने जस्तै: नेतृत्वदायी भूमिका संघबाट हुने, चुडाकर्ममा टुपी काट्ने भएकोले पछि टुपी राख्न नपाउने, दुई दिन लगाएर गर्ने-पहिलो दिन दुःसो र दोस्रो दिन चुडाकर्म गर्ने, चुडाकर्म गर्नु भनेको शाक्य भिक्षु बनाउनु हो, कुनै ठाउँमा केही घण्टा र कुनै ठाउँमा केही दिन भिक्षु बनी भिक्षा लिन जानु पर्ने आदि कुरा बताउने । शाक्य वा वज्राचार्यलाई स्रोत व्यक्तिको रूपमा ल्याइ प्रश्नउत्तरको माध्यमबाट चुडाकर्मलाई बुझाउने । परिक्रमाको फोटो देखाई छलफल गर्ने 	फोटोहरू	<ul style="list-style-type: none"> शाक्य र वज्राचार्यको टुपि कहिले काट्छ ? चुडाकर्म भनेको के हो? 	५
	१६. इहिवेल विवाहको छोटा परिचय दिन ।	- इहिको छोटा परिचय	<ul style="list-style-type: none"> तपाईंहरूमध्ये क-कसलाई इही (वेलविवाह) गरीसक्यो सोध्ने । इहीमा गर्ने कार्यहरूबारे छलफल गर्ने आफ्नो इही गरेको फोटो वा भिडियोहरू लिएर आउन भन्ने । सबैलाई विद्यार्थीहरूले ल्याएको फोटो वा भिडियो हरू देखाएर छलफल गर्ने । सम्भव भए इही गरेको ठाउँमा घुमाउन लैजाने । 	इहीको फोटो वा भिडियो	<ul style="list-style-type: none"> इहीको बारे छोटेकरीमा भन्नुहोस् । 	४

क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी/विशिष्ट उद्देश्य	विस्तृतीकरण (सिकाइ उपलब्धी र विषयवस्तु)	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	सम्भावित शैक्षिक सामग्रीहरू	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्यभार
६. स्थानीय बोलीचाली र लिपी	१७. स्थानीय दैनिक बोलीचालीका शब्दहरू र वाक्यहरू बोल्न ।	- ज्वजलपा, भ्रास, दिस, भिन्तुना, सुभाय, इनाप, लसकुस, लिपा नापालाये, जि दुहौ वय ? , जि पिहां वाने?, क्वचाल, बिन्हावि, बियदिस	<ul style="list-style-type: none"> ◆ स्थानीय बोलीचालीका शब्दहरूबारे अभिनय विधि प्रयोग गरी सिकाउने । ◆ ज्वजलपा, भ्रास, दिस, भिन्तुना, सुभाय जस्ता बोलीचालीका शब्दहरूको अर्थ बताई छलफल गर्ने । ◆ विद्यार्थीहरूको विभिन्न जिज्ञासाहरू मेटाउने । ◆ पसले र ग्राहकको अभिनय खेल खेलाउने । ◆ घर परिवारको विभिन्न व्यक्तिको अभिनय गर्न लगाउने । 	फ्लास कार्ड, शब्दार्थ पट्टी,	<ul style="list-style-type: none"> ☞ ज्वजलपाको अर्थ के हो ? 	७
	१८. स्थानीय गन्तीहरू, मुद्राहरू र बारहरू बताउन ।	- गन्तीहरू: छसि, नसि, स्व, पी,..... - रूपैयाँ: छतका, नेतका, ... - बारहरू: आइतबा, सोमबा:.....	<ul style="list-style-type: none"> ◆ शिक्षकले स्थानीय गन्तीहरू, मुद्राहरू र बारहरूको नाम फ्लास कार्डको मद्दतले बुझाउने । ◆ सामानहरूको गन्ती गरी देखाउने , ◆ रूपैयाँहरू गन्ती गरी देखाउने । ◆ हप्ताका सात बारहरूको नाम सेतोपाटीमा लेखी बुझाउने । ◆ विद्यार्थीहरूलाई पालैपालो सामान र रूपैयाँको गन्ती गर्न लगाउने । ◆ सात बारका नाम पालैपालो भन्न लगाउने । 	फ्लास कार्ड, विभिन्न दरका रूपैयाँहरू	<ul style="list-style-type: none"> ☞ सात बारको नाम भन्नुहोस् । पाँच रूपैयाँलाई स्थानीय बोलीचालीमा के भनिन्छ ? 	५
	१९. स्थानीय बोलीबाट शरीरका अङ्गहरूका नाम बताउन ।	- न्हाय, मिखा, न्हयप, म्हुतु, ल्हा, तुति, कप:	<ul style="list-style-type: none"> ◆ एक जना विद्यार्थीलाई अगाडि बोलाई आफ्नो शरीरका मुख्य अङ्गहरू देखाउँदै स्थानीय बोलीचालीमा ती अङ्गहरूको नाम बताउन लगाउने नसकेको ठाउँमा शिक्षकले सहयोग गर्ने । ◆ शरीरका मुख्य अङ्गहरूको नाम प्रत्येक विद्यार्थीलाई देखाउन लगाउने । ◆ फ्लासकार्डको मद्दतले अझ स्पष्ट पार्ने । ◆ चित्र पट्टी देखाएर अङ्गहरूको नाम चिनाउने । 	फ्लासकार्ड चित्रपट्टी	<ul style="list-style-type: none"> ☞ आफ्नो शरीरको मुख्य मुख्य अङ्गहरूको नाम बताउनुहोस् । ☞ मान्छेको चित्र बनाई प्रमुख अङ्गको स्थानीय भाषामा नाम लेख्नुहोस् । 	३

क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी/ विशिष्ट उद्देश्य	विस्तृतीकरण (सिकाइ उपलब्धी र विषयवस्तु)	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	सम्भावित शैक्षिक सामग्रीहरू	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्यभार
७. स्थानीय कला र सम्पदाहरू	२०. स्थानीय बाजाहरूको नाम बताउन ।	- धिमे, भुछ्याय, सिछ्याय, मगः खिं (मादल), बँयचा (बाँसुरी),	<ul style="list-style-type: none"> ◆ तपाईंहरूले के के बाजाहरू बजाएको देख्नुभएको छ ? भनी प्रश्न गर्ने । ◆ उनीहरूले भनेको बाजाहरूको नाम सेतोपाटीमा टिप्पै जाने । ◆ बाजा बजाउँदै गरेको फोटो देखाई के के बाजा बजाएको छ ? सोध्ने । ◆ बाजा बजाएको भिडियो देखाएर बाजाहरूको नाम सोध्ने । ◆ विद्यार्थीहरूबाट सही जवाफ नआएमा शिक्षकले फोटोको सहयोग लिएर स्पष्ट पार्ने । ◆ सम्भव भए वास्तविक बाजा नै कक्षामा लिएर बजाएर देखाउने । 	भिडियो, वास्तविक बाजाहरू, फोटोहरू	<ul style="list-style-type: none"> ☞ तपाईंले कुनकुन बाजाहरू बजाएको देख्नु भएको छ ? ☞ स्थानीय बाजाहरूको चित्र बनाउनुहोस् । 	५
	२१. विभिन्न नाचहरूको नाम बताउन ।	- धिन्ताङ्घिसी, देवी, कवांचा, माक, नागाचा ख्याः प्याखं आदि	<ul style="list-style-type: none"> ◆ विद्यार्थीले देखेका विभिन्न नाचहरूको नाम पाले पालो बताउन लगाउने । ◆ विद्यार्थीले देखेको नाचहरूको नाम सेतोपाटीमा टिप्पै जाने । ◆ मुकुण्डो लगाई धिन्ताङ्घिसीको अभिनय गर्न लगाउने । ◆ विभिन्न नाचहरूको क्लिप्सहरू देखाउने । ◆ सम्बन्धित पर्वमा नाचहरू अवलोकन गराउने । 	नाचहरूको क्लिप्सहरू	<ul style="list-style-type: none"> ☞ तपाईंले देखेका नाचहरूको नाम भन्नुहोस् । ☞ धिन्ताङ्घिसी नाच नाचेर देखाउनुहोस् । 	६

क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी/ विशिष्ट उद्देश्य	विस्तृतीकरण (सिकाइ उपलब्धी र विषयवस्तु)	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	सम्भावित शैक्षिक सामग्रीहरू	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्यभार
८. स्थानीय व्यवसाय, सीप र प्रविधि	२२. कृषि औजारहरूको नाम बताउन र चिन्न ।	- ईचा, मगचा, कुकचा, कू, तकू	<ul style="list-style-type: none"> ◆ कृषि औजारहरूको वास्तविक औजार वा चित्र अवलोकन गर्न लगाई औजारहरूको पहिचान गर्न लगाउने । ◆ कुन साधनको प्रयोग के मा गरीन्छ, समूहमा छलफल गरी भन्न लगाउने । ◆ स्थानीय खेत वा बारीमा काम गरिरहेको ठाउँमा लगी सामग्री प्रयोगको अवस्था अवलोकन गर्न लगाउने । 	वास्तविक साधन वा चित्र	<ul style="list-style-type: none"> ☞ कृषिमा प्रयोग हुने औजारहरूको सूची बनाउनुहोस् । ☞ छलफल र अवलोकनका कुरालाई श्रेणीमापन गरी मूल्याङ्कन गर्ने । 	५
	२३. माटोबाट विभिन्न सामग्रीहरू बनाउन ।	- माटोबाट विभिन्न सामानहरू जस्तै: बल, सुन्तला, केरा, आँप, आदि	<ul style="list-style-type: none"> ◆ माटोबाट के के सामानहरू बनाउन आउँछ ? सोध्ने । ◆ सबै विद्यार्थीहरूलाई माटो लिएर आफूलाई मनमर्ने सामान बनाउन लगाउने र के बनाएको हो सोध्ने । ◆ माटोबाट फलफूल बनाउन सिकाउने ◆ माटोबाट बनाइएको सामानको फोटो वा भिडियो क्लिप देखाउने । ◆ सम्भव भएमा तालाको स्थित प्रजापतिको माटोको भाँडाकुँडा बनाउने स्थानमा लगेर देखाउने । ◆ उनीहरूले बनाएको सामानहरू सबैले देख्ने ठाउँमा प्रदर्शन गर्ने । 	फोटोहरू, भिडियो क्लिप	<ul style="list-style-type: none"> ☞ अवलोकन गर्ने । 	५

क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी/विशिष्ट उद्देश्य	विस्तृतीकरण (सिकाइ उपलब्धी र विषयवस्तु)	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	सम्भावित शैक्षिक सामग्रीहरू	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्यभार
१. स्थानीय उपचार विधि	२४. भान्छामा प्रयोग हुने मसलाजन्य कुनै पाँच जडीबुटीहरूको सूची तयार गर्न	स्थानीय जडीबुटीहरू जस्तै: हलू (बेसार), पालू (अदुवा), लाभा (लसुन), धनेचा (धनियाँ), कागती, प्याज, मले (मरिच), नावः घायँ (पुदिना)	<p>◆ तपाईंको भान्छामा के के मसलाहरू प्रयोग गरिन्छ भनी प्रश्न सोध्ने ।</p> <p>◆ ती मसलाहरूको उपयोग बताउने जस्तै: हलू(बेसार): ज्वरो, रुघाखोकी पालू(अदुवा): ग्याष्टिक, खोकी लाभा(लसुन) : ग्याष्टिक, वायु धनेचा(धनियाँ): खाना रुचि बढाउने कागती :पाचन शक्ति, रुघा प्याज: किटनाशक, निन्द्रा लगाउने मले(मरिच): पेट सम्बन्धि नावः घायँ (पुदिना): पाचन शक्ति, किटनाशक नामअनुसार पहिचान गर्न लगाउने । कुन मसलाजन्य जडीबुटीले के काम गर्छ ? चित्रको सहयोग लिई बताउने । मसलाजन्य जडीबुटी बारे घरमा पनि छलफल गर्न लगाउने ।</p>	जडीबुटीहरू वा चित्रहरू	जडीबुटीहरूको एल्बम बनाउनुहोस् ।	५

क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी / विशिष्ट उद्देश्य	विस्तृतीकरण (सिकाइ उपलब्धी र विषयवस्तु)	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	सम्भावित शैक्षिक सामग्रीहरू	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्यभार
१० स्थानीय खेल	२५. बालगीत सहितका खेलहरू खेल	- हाँस्यलिया मायलिया - आमु छुया धवाका ?	<ul style="list-style-type: none"> ◆ सर्वप्रथम विद्यार्थीहरूलाई के के खेलहरूखेल आउछ सोछ्ने । ◆ चउरमा लगी बालगीतसहितका खेलहरू खेलाउने । ◆ खेल खेलाउनु अघि खेल खेले नियम राम्ररी बुझाउने । ◆ खेललाई बढी उद्देश्यमूलक र मनोरञ्जनात्मक बनाउन प्रयास गर्ने । ◆ विद्यार्थीहरूले क कस्ले राम्रो खेले नखेलेको रेकर्ड राख्ने । ◆ खेलसँगै गीत पनि गाउन लगाउने । ◆ घरमा आफ्नो अभिभावकसँग पुराना खेल के के छन् र कसरी खेल सकिन्छ ? सोछ्ने लगाउने । 	आवश्यक सामग्रीहरू	अवलोकन	६

क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धी/विशिष्ट उद्देश्य	विस्तृतीकरण (सिकाइ उपलब्धी र विषयवस्तु)	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	सम्भावित शैक्षिक सामग्रीहरू	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्यभार
११. स्थानीय पर्यटन	२६. पर्यटकको परिचय दिन ।	- पर्यटकको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> ◆ तपाईंहरू कतै घुम्न जानुभएको छ ? भनी प्रश्न सोध्ने । ◆ यसरी एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा घुम्न जाने व्यक्ति नै पर्यटक हो भन्ने कुरा बुझाउने । ◆ पर्यटकसँग सम्बन्धित विभिन्न भिडियो क्लिपहरू देखाई छलफल गराउने । ◆ विभिन्न देशका पर्यटकको फोटो देखाइ पर्यटकसँग सम्बन्धित छलफल गर्ने । 	फोटोहरू भिडियो क्लिप	<ul style="list-style-type: none"> ☞ पर्यटक भनेको के हो ? 	३
	२७. खपमा आउने पर्यटकहरूमध्ये कुनै ५ वटा देशको नाम भन्न	- विभिन्न देशका पर्यटकहरू जस्तै: चीन, भारत, अमेरिका, फ्रान्स, बेलायत आदि	<ul style="list-style-type: none"> ◆ दरबार स्वायामा लागि विभिन्न देशका पर्यटकहरू घुम्न आएको देखाउने । ◆ भक्तपुर मासिक पत्रिकाको अन्तिम पृष्ठमा रहेको महिनागत पर्यटकको विवरण सुनाउने । ◆ फोटो देखाई विभिन्न देशका पर्यटकहरू चिनाउने । ◆ पर्यटकहरूको मात्र कोलाज बनाउन लगाउने । 	फोटोहरू पत्रपत्रिका	<ul style="list-style-type: none"> ☞ विभिन्न पत्रिकाहरू सङ्कलन गरी पर्यटकको फोटो कटिउ गरी कोलाज बनाउनुहोस् । 	४

निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन सम्बन्धी अभिलेख प्रक्रिया

निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रक्रियाका मुख्य उद्देश्य पठनउद्देश्यसंगै विद्यार्थीहरूको सिकाईको स्तर पत्ता लगाई कम सिकेका विद्यार्थीहरूका लागि सुधारात्मक शिक्षण वा व्यक्तिगत रूपमा विशेष ध्यान दिई सिक्न प्रोत्साहन गर्नु हो । यस मूल्याङ्कन प्रक्रियामा निम्नानुसार विद्यार्थीहरूका प्रगति अभिलेख राख्नुपर्नेछ :

१. उद्देश्यगत आधारमा विद्यार्थीलाई कक्षामा सिकेको कुरालाई अनुसूची १ अनुसारको फाराममा तोकिएका मापदण्डका आधारमा एकदेखि तीन ओटासम्म रेजा (✓) चिह्न लगाउने ।
२. अतिउत्तम सिकेकालाई तीनओटा रेजा (✓✓✓), उत्तम सिकेकालाई दुईओटा रेजा (✓✓) र सामान्य सिकेकालाई एउटा रेजा (✓) दिने ।

३. प्रत्येक उद्देश्यमा रेजा दिनका लागि निम्न लिखित मापदण्डलाई आधार मान्ने:

क्र.सं.	मापदण्ड	अतिउत्तम	उत्तम	सामान्य
१	कक्षा कार्य (कक्षा सहभागिता)	✓✓✓	✓✓	✓
२	परियाजना कार्य	✓✓✓	✓✓	✓
३	व्यवहार परिवर्तन	✓✓✓	✓✓	✓
४	सिर्जनात्मक कार्य	✓✓✓	✓✓	✓
५	हाजिरी	✓✓✓	✓✓	✓

४. उद्देश्यगत आधारमा रेजा दिइसकेपछि हरेक त्रैमासिकमा रेजाका आधारमा विद्यार्थीहरूलाई निम्नलिखित तरिकाले क, ख, ग, श्रेणीमा छुट्याउने:

७० प्रतिशतदेखि १०० प्रतिशतसम्म क श्रेणी

४० प्रतिशतदेखि ७० प्रतिशतसम्म ख श्रेणी

४० प्रतिशतभन्दा तल ग श्रेणी

५. उद्देश्यगत रेजाहरूको प्रतिशत निकाल्ने तरिका:

$$\text{सूत्र: रेजा प्रतिशत} = \frac{\text{विद्यार्थीले पाएका जम्मा रेजा}}{\text{जम्मा पढाइ भएको उद्देश्य संख्या} \times १५} \times १००$$

उदाहरण: (क) कुनै एक विषयमा प्रथम त्रैमासिकसम्म पढाइ भइसकेका उद्देश्य संख्या = ६
कुनै एउटा विद्यार्थीले उक्त विषयमा प्राप्त गरेको रेजा संख्या = ६०

$$\text{सूत्र अनुसार हिसाब गर्दा} \quad \text{रेजा प्रतिशत} = \frac{६०}{६ \times १५} \times १००$$

उक्त विद्यार्थीको रेजा प्रतिशत ६६.६६

त्यसकारण उक्त विद्यार्थीको श्रेणी ख भयो ।

द्रष्टव्य माथिको प्रक्रियाबाट ख र ग श्रेणी पनि निकाल्न सकिने ।

६. उद्देश्यगतरूपमा सिकेका कुरा मूल्याङ्कन गर्दा उद्देश्यक्रमले निर्दिष्ट गरेका सिकाइउपलब्धिहरू पूरा भए नभएको हेर्नुपर्ने छ ।

७. निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन फाराम नं. २ (अनुसूची २)मा उद्देश्यगत निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कनको रेजालाई बुँदा नं. ४ अनुसार क, ख, ग श्रेणीमा र लिखित तथा मौखिक उपलब्धि मापनको अङ्कसाथ राख्ने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

८. अनुसूची १ र २ अनुसारको सिकाइ अभिलेख फाराम विद्यालय आफैले तयार गर्नुपर्नेछ ।

अनुसूची: १

मिति २०७४ फागुन ४ गते शुक्रबार प्रमुख श्री सुनिल प्रजापतिज्यूको संयोजकत्वमा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला गोष्ठीमा उपस्थित प्रधानाध्यापकहरु:

क्र.सं.	उपस्थिति	विद्यालय
१	राम दुवाल	अक्सफर्ड ई. स्कूल
२	हरिप्रसाद सञ्जेल	राजर्षी गुरुकुल
३	अम्बीका न्याईच्याई	बासु माध्यमिक विद्यालय
४	गंगाधर हाडा	मेधा स्कूल
५	अनिल श्रेष्ठ	महेन्द्र विद्याश्रम
६	गंगा प्रसाद याकामी	गणेश सेकेण्डरी स्कूल
७	महेन्द्र गोपाल कर्माचार्य	शान्ति निकेतन
८	श्रीकृष्ण किसी	आदर्श आजाद स्कूल
९	आशाकुमार चिकबन्जार	वाइज ल्याण्ड स्कूल
१०	तुल्सी राम ग्वाछा	नविन स्कूल
११	प्रदिप क्षेत्री	विद्याविकास स्कूल
१२	कृष्ण प्रसाद धन्छा	वागीश्वरी माध्यमिक विद्यालय
१३	रमेश श्रेष्ठ	ईष्ट प्वाइण्ट स्कूल
१४	जयपाल हरि कायष्ठ	बाल सेवक स्कूल
१५	श्रीराम आचार्य	मनकामना स्कूल
१६	तीर्थ लक्ष्मी धन्छा	ब्रम्हायणी स्कूल
१७	मदन सुवाल	लनर्स एकेडेमी
१८	महेन्द्रलाल कायष्ठ	भारती स्कूल
१९	विनोद प्रजापति	खप्रिङ्ग एकेडेमी
२०	रीना लाखा	जेसिस स्कूल
२१	मधु प्रधान	सन्तती प्रा.वि.
२२	कृष्ण प्रसाद कर्माचार्य	स्रोत ब्यक्ति

अनुसूची: २

मिति २०७४ फागुन १८ गते शुक्रवार प्रमुख श्री सुनिल प्रजापतिज्यूको संयोजकत्वमा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला गोष्ठीमा उपस्थित विषय शिक्षकहरु:

क्र.सं.	उपस्थिति	विद्यालय
१	सुसम	मेधा मा.वि
२	रजनी के.सी.	शान्ति निकेतन मा.वि.
३	प्रेरणा तपोल	श्री बाल सेवक आधारभूत वि.
४	सुनिता घटुवा	वासु मा.वि.
५	सूर्यलक्ष्मी श्रेष्ठ	वासु मा.वि.
६	राजन लाखा	वागीश्वरी मा.वि
७	शोभा लक्ष्मी गोसाई	वागीश्वरी मा.वि
८	रविना ह्योगोजू	बाल विकास इ. से.
९	इन्दिरा बासुकला	बाल विकास इ. से.
१०	राज्यश्वरी गाइजू	प्रभात इ. स्कूल
११	अनिता देशेमरु	प्रभात इ. स्कूल
१२	रीना क्षेत्री	विद्या विकास
१३	किरण थापा	विद्या विकास
१४	पपी देवी रेग्मी	सैनिक आवासीय स्कूल
१५	चाँदनी प्रजापति	सैनिक आवासीय स्कूल
१६	नीरजना मास्के	सैनिक आवासीय स्कूल
१७	सहना देवी मुनंकर्मी	सन्तति आ. वि.
१८	शारदा कार्की	सन्तति आ. वि.
१९	महेन्द्र लाल कायष्ठ	भारती आ. वि.
२०	बल्लराम कोजू	सैनिक आवासीय स्कूल
२१	रोजी लाखा	लनर्स एकेडेमी
२२	रञ्जना सिवाकोटी	रोम्बस से. स्कूल
२३	मीना मघर	रोम्बस से. स्कूल
२४	सोनि शाक्य	एभरेष्ट स्कूल
२५	चण्डेश्वरी सुकुपायो	एभरेष्ट स्कूल
२६	न्हुछेंमाया ह्योजू	शारदा मा.वि.
२७	मञ्जु लागे	शारदा मा.वि.
२८	विन्दीना त्यात	मनकामना स्कूल
२९	विरेन्द्र चौधरी	मनकामना स्कूल
३०	प्रनीना प्रजापति	जेसीस् इ. स्कूल
३१	रत्न राज्यश्वरी खयरगोली	जेसीस् इ. स्कूल
३२	टेक बहादुर क्षेत्री	मेधा से. स्कूल

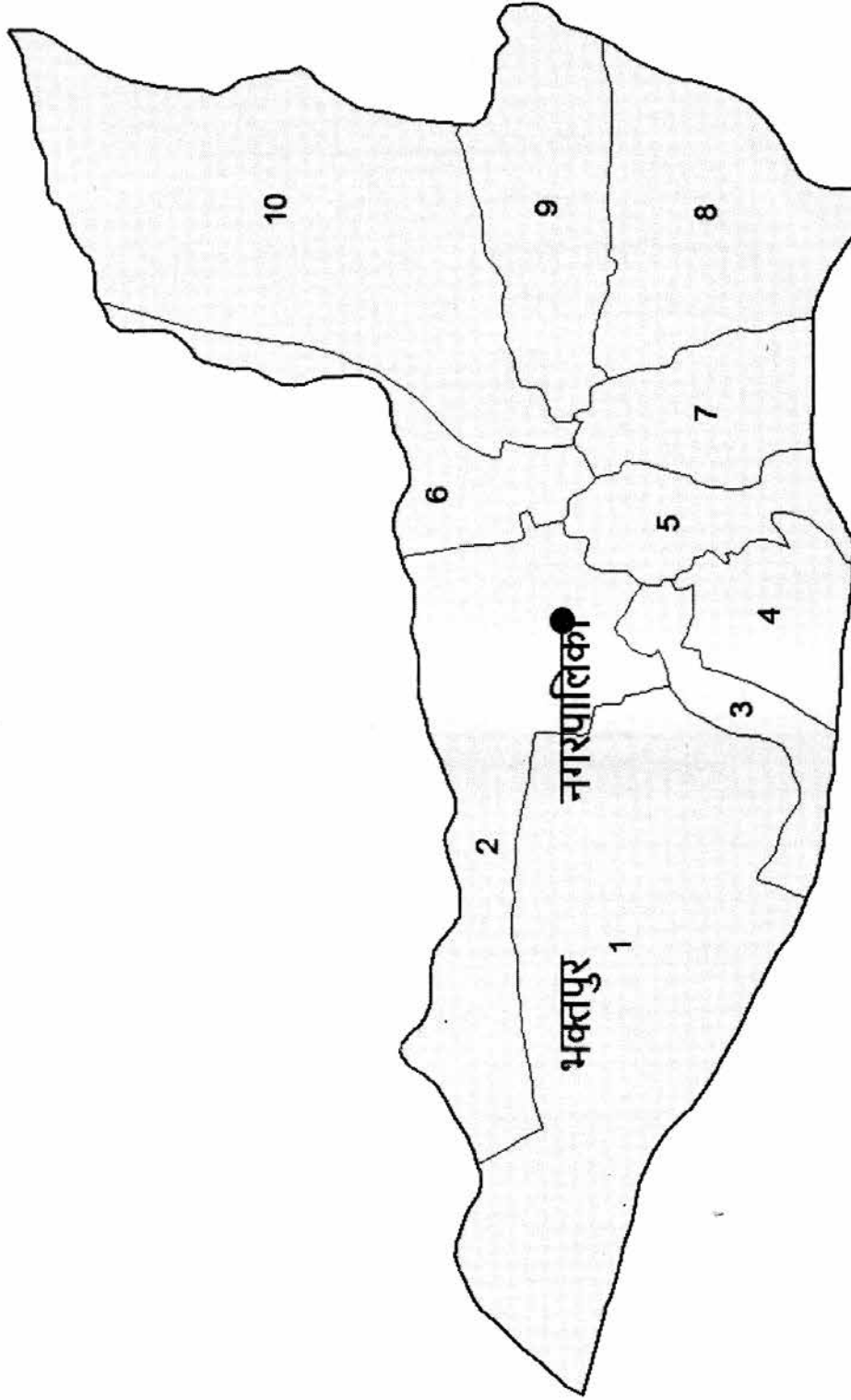
३३	राकेश शिल्पकार	वाइज ल्याण्ड स्कूल
३४	विष्णु प्रसाद खायमली	सैनिक आवासीय स्कूल
३५	कविता सुजखु	वाइज ल्याण्ड स्कूल
३६	जयलक्ष्मी ग्वाछा	वाइज ल्याण्ड स्कूल
३७	सुलोचना प्रजापति	ख्वप्रिङ्ग इ. एकेडेमी
३८	शिभानी शर्मा (राजपाध्याय)	ख्वप्रिङ्ग इ. एकेडेमी
३९	शर्मिला बोहजू	स्कलर्स होम
४०	विनिता वातांछी	स्कलर्स होम
४१	केशरी मैयाँ ग्वाछा	नविन आ. स्कूल
४२	इन्दीरा कोइराला	ब्रम्हायणी आ. स्कूल
४३	तारा देवी जोन्छें	ब्रम्हायणी आ. स्कूल
४४	सुजिता हाछेंथु	महेन्द्र विद्याश्रम
४५	अञ्जना मैनाली	महेन्द्र विद्याश्रम
४६	हेम शंकर भट्टराई	सैनिक आवासीय स्कूल
४७	हरि कृष्ण दनेगुलु	आदर्श आजाद मा.वि.
४८	विकास बस्नेत	विद्या आर्जन स्कूल
४९	हरिभक्त भडेल	विद्यार्थी निकेतन मा.वि.
५०	गणेशराम थुसा	गणेश मा.वि.
५१	राज मान दयाङ्ग श्रेष्ठ	शान्ति निकेतन

अनुसूची: ३

मिति २०७४ फागुन १२ गते शनिवार प्रमुख श्री सुनिल प्रजापतिज्यूको संयोजकत्वमा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला गोष्ठीमा उपस्थित अभिभावकहरु:

क्र.सं.	उपस्थिति	क्र.सं.	उपस्थिति
१	योगेन्द्र पोखरेल	२३	रत्न केशरी सुवाल
२	राममणि शर्मा (बास्ताकोटी)	२४	मैयाँ केशरी कोजू
३	कैलाश प्रसाद भ्वा	२५	रामलक्ष्मी अवाल
४	जगन्नाथ खतिवडा	२६	आम्बर दली श्रेष्ठ
५	मंगलेश्वर ध्वजू	२७	पूर्ण नेपाली बिसुंके
६	राजाराम तजले	२८	प्रविन शाही
७	ब्रजेश श्रेष्ठ	२९	अरुण कुमार चौधरी
८	दीपेश राज शर्मा	३०	लक्ष्मी बज्राचार्य
९	सुशीला बखुन्छेँ गाइसीं	३१	गौरी भुजु
१०	हस्त बहादुर तामाङ्ग	३२	चञ्चल सुवाल
११	गोपाल कृष्ण खर्वुजा	३३	दिवश शाक्य
१२	सूर्य बहादुर पञ्च	३४	रामप्रसाद किसी
१३	छेसड तामाड	३५	रत्न भक्त दण्डेख्या
१४	चन्दन कोजू	३६	शंकर आचार्य
१५	राजेन्द्र मानन्धर	३७	कौशल रत्न बज्राचार्य
१६	कृष्ण प्रधानाङ्ग	३८	सुमित्रा पांटी
१७	सविना प्रधानाङ्ग	३९	रामसुन्दर किवानायो
१८	रमिला सुवाल	४०	मैयाँ त्वानाबासु
१९	मनोज कुमार भ्वा	४१	अष्टलाल न्याइच्याइ
२०	दिलीप राज	४२	जमुना काफ्ले
२१	जयराम गोर्खाली	४३	अविता स्थापीत
२२	सीता किसी		

Bhaktapur Municipality

Legend

- Municipality Boundary
- Ward Boundary
- Municipality Center
- Bkt_bnd_polygon

Source:
Topographic Sheets, Survey Department 1999
Ministry of Federal Affairs and Local Development

